

Justitiekanslern (JK)
Box 2308
103 17 Stockholm

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

(Remiss 2007-08-16,
dnr 5510-07-40)

Teresa Edelman
YTTRANDE

2007-09-11
Reg.nr 31-3639-07

Skadeståndsanspråk mot staten på grund av Linköpings universitets förfarande vid tillträde till utbildning på forskarnivå

Redogörelse för de omständigheter som anspråket hänför sig till

N N vände sig till några företrädare för Linköpings universitet i december 2005 och uttryckte sin önskan att bli antagen till utbildning på forskarnivå.

Enligt universitetets rutiner antas doktorander huvudsakligen genom utlysningar av tillgängliga doktorandplatser inklusive anställning som doktorand. N N erbjöds dock inte att söka tillträde till utbildningen i vanlig ordning utan fick information om att han som utländsk student måste ha en annan form av studiefinansiering än anställning som doktorand eller utbildningsbidrag för doktorander. Han gjorde då olika försök för att få finansiering för sin utbildning från sitt hemland Japan. I december 2006 fick han ett certifikat av en utbildningsansvarig professor att han skulle antas som doktorand vid institutionen Tema Vatten tillsammans med en grupp andra doktorander. Han gjorde en formell ansökan först den 30 mars 2007 efter att ha fått ett treårigt stipendium från en japansk branschorganisation och efter att ha blivit informerad om att han måste lämna in en formell ansökan. Han fick då besked att hans ärende kunde dröja lite på grund av en pågående ansökningsperiod. N N gjorde anmälan till Högskoleverket den 28 april 2007 där han ifrågasatte universitetets hantering av hans ärende och yrkade skadestånd. Hans formella ansökan om antagning till forskarutbildning prövades av universitetet i juni 2007 enligt, som universitetet uttryckte det, förordningens ”undantagsreglering” och avslogs under hänvisning till att det saknades lämpliga handledare och finansiering.

Högskoleverket kritiserade i sitt beslut den 9 augusti 2007, reg.nr 31-2119-07, universitetet för att inte ha hanterat N Ns ärende i enlighet med gällande regler och för att ha lämnat motstridiga och oklara besked om antagningsvillkor samt överlämnade hans yrkande om skadestånd till JK för eventuell åtgärd.

Såvitt Högskoleverket känner till har N N inte väckt talan vid domstol, men han har överklagat universitetets beslut till Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH) på den grunden att beslutet strider mot diskrimineringsförbuden enligt vissa bestämmelser i lagen (2001:1286) om likabehandling av studenter i högskolan. Ärendet, reg.nr 46-731-07, utreds för närvarande av ÖNH.

Tillämpliga bestämmelser i högskoleförordningen och universitetets lokala regler

I 7 kap. 34 – 42 §§ högskoleförordningen (1993:100), finns bestämmelser om tillträde till utbildning på forskarnivå. I 6 kap. 1 – 12 §§ och 28 – 49 §§ högskoleförordningen finns andra bestämmelser som gäller utbildningen. Dessa bestämmelser trädde i kraft den 1 januari 2007. Innan dess fanns det bestämmelser om tillträde till forskarutbildning i 9 kap. och övriga bestämmelser om utbildningen i 8 kap. högskoleförordningen. De bestämmelser i högskoleförordningen som aktualiseras vid bedömning av skadeståndsanspråket har i tillämpliga delar haft i huvudsak samma lydelse redan före den 1 januari 2007.

Enligt 6 kap. 3 § högskoleförordningen ska högskolan se till att den som avser att påbörja en utbildning har tillgång till den information om utbildningen som behövs, särskilt att högskolans antagningsordning finns tillgänglig.

Av tillträdesbestämmelserna framgår att till utbildning på forskarnivå endast får antas så många doktorander som kan erbjudas handledning och godtagbara studievillkor i övrigt och som har studiefinansiering. För att bli antagen krävs det att sökanden har grundläggande behörighet och den särskilda behörighet som fakultetsnämnden kan ha föreskrivit samt bedöms ha sådan förmåga i övrigt som behövs för att tillgodogöra sig utbildningen. Urval bland sökande som uppfyller behörighetskraven och har studiefinansiering ska göras med hänsyn till deras förmåga att tillgodogöra sig utbildningen.

Beträffande krav på studiefinansiering anges att fakultetsnämnden får anta bara sökande som anställs som doktorand eller som beviljas utbildningsbidrag för doktorander. Fakultetsnämnden får dock anta doktorander som har någon annan form av studiefinansiering, om nämnden bedömer att finansieringen kan säkras under hela utbildningen och att sökanden kan ägna så stor del av sin tid åt utbildningen att den kan slutföras inom fyra år vad gäller licentiatexamen och åtta år vad gäller doktorsexamen.

Av bestämmelserna framgår också att frågor om antagning avgörs av högskolan. Den som vill antas skall anmäla det inom den tid och i den ordning som högskolan bestämmer.

I universitetets antagningsordning anges bl.a. följande. ”Antagning till forskarutbildning bör där så är möjligt ske samlat efter det att information givits om antalet tillgängliga platser. Frågor om antagning avgörs av fakultetsnämnd med beaktande av bestämmelserna i högskolelag och högskoleförordning.” Av universitetets yttrande till Högskoleverket framgår att beslut om antagning är delegerat från filosofiska fakultetsstyrelsen till Temainstitutionen och att ansökningarna bereds inom respektive temas lärargrupp/temanämnd samt att slutliga antagningsbeslut fattas av prefekten.

Det finns inga särskilda regler som gäller utländska sökanden. Det som Linköpings universitet kallar ”undantagsreglering” är den i 7 kap. 36 §, andra meningen högskoleförordningen angivna möjligheten att efter en bedömning av fakultetsnämnden antas med en annan form av studiefinansiering än anställning som doktorand eller utbildningsbidrag för doktorander. Denna möjlighet gäller för såväl svenska som

utländska sökanden. Anställning som doktorand eller utbildningsbidrag för doktorander är dock huvudregel för alla sökanden.

Högskoleverkets bedömning i skadeståndsfrågan

Enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen (1972:207) skall staten ersätta bl.a. ren förmögenhetsskada, som vållas genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i verksamhet för vars fullgörande staten svarar.

Myndighetsutövning är, enligt förarbetena till skadeståndslagen, beslut eller andra åtgärder som ytterst är uttryck för samhällets maktbefogenheter över medborgarna (prop. 1972:5, s. 312).

Såsom JK har konstaterat i flera av sina tidigare beslut utgör antagning till en utbildning vid ett universitet myndighetsutövning. Även handläggningen av frågor som har ett nära samband med antagningen inryms i begreppet ”vid myndighetsutövning” (jmf. bl.a. JK:s beslut 1999-02-17, dnr 1800-98-40 och beslut 2003-10-02, dnr 2881-01-40).

Det är ostridigt att N N inför de utbildningsansvariga på universitetet har uttryckt sin önskan att påbörja utbildning på forskarnivå. Linköpings universitet initiala befattning med N Ns ärende måste därför anses som en del av antagningsprocessen och utgör således, enligt Högskoleverkets uppfattning, åtgärder vid myndighetsutövning.

Nästa fråga är om universitetet har gjort sig skyldigt till fel eller försummelse vid sin hantering av N Ns ärende. Det har framkommit att universitetet inte har infordrat en formell ansökan från N N innan man började undersöka hans möjligheter att bli antagen. Hans ärende har under en längre tid hanterats utan att följa universitetets egna föreskrifter i antagningsordningen och utan beaktande av universitetets delegationsbeslut. Trots att hans ärende inte varit avslutat och inte ens har varit föremål för en formell behandling har en befattningshavare i ett certifikat intygat att han skulle antas till forskarutbildning. Detta besked har senare visat sig felaktigt. Högskoleverket anser därför att universitetets initiala befattning med N Ns ärende har utgjort fel vid myndighetsutövning.

Den felaktiga hanteringen av N Ns ärende har orsakat att han under en lång tid inte har fått något giltigt beslut om han blir antagen till forskarutbildning eller inte.

N N har ännu inte preciserat sina skadeståndsanspråk. Om skadan kan visas anser Högskoleverket att det finns grund för skadestånd från staten.

Detta yttrande har fastställts av universitetskanslern Anders Flodström i närvaro av kanslichefen Lennart Ståhle och chefsjuristen Eva Westberg efter föredragning av verksjuristen Teresa Edelman.

Anders Flodström

Teresa Edelman

Bifogade kopior av beslut och andra handlingar av intresse (utöver de som överlämnats tillsammans med Högskoleverkets beslut):

1. Antagningsordning för forskarutbildning vid Linköpings universitet 2006-02-03.
2. Linköpings universitets beslut 2006-02-08 om delegering av vissa beslut avseende forskarutbildning.
3. Universitetsstyrelsens beslut 2007-04-02 om anställningsformer för doktorander.
4. Utdrag ur temanämndsprotokoll 2007-06-11 med rekommendation från Lars Rahm.
5. Universitetets yttrande till Högskoleverket 2007-06-12 med kommentarer från Lars Rahm.
6. Beslut 2007-06-12 från prefekten vid Institutionen för Tema.
7. Yttrande 2007-08-30 från Linköpings universitet till ÖNH.